

Cílem diplomové práce Heleny Kaplanové byla analýza změn vybraných demografických ukazatelů charakterizujících narozené děti a jejich matky v České republice v uplynulých dvaceti letech. Diplomová práce s rozsahem 101 stran obsahuje všechny požadované náležitosti. Byla předložena ve velmi pěkné grafické podobě. Je psána stylisticky na dobré úrovni.

Práce Heleny Kaplanové je dobře strukturovaná, autorka formuluje výzkumné hypotézy, představuje zdroje dat, ve vlastní analytické části podává vývoj porodnosti, biologické a sociální charakteristiky matek a jejich dětí, samostatně kapitoly věnuje zdravotním charakteristikám rodiček (tj. výskytu zdravotních komplikací během těhotenství či porodu, dále užívání návykových látek ale také problematice bezdětnosti) a regionálním rozdílům mezi rodičkami. Závěr práce obsahuje stručné shrnutí a typologii současných rodiček. V seznamu literatury jsou odkazy jak k demografické tak zdravotnické problematice, autorka řádně cituje a ve zvláštním seznamu uvádí také zdroje dat a různé zákonné normy.

Vybrané téma je aktuální a diplomantka je pojednala zajímavým způsobem. Charakterizuje narozené děti a jejich matky (autorka používá termín rodička, aby tak zdůraznila, že studuje matky v okamžik porodu) nikoli pouze pomocí intenzitních ukazatelů, ale většinou pomocí četnostního rozložení jednotlivých charakteristik v rámci studovaných souborů matek nebo jejich dětí. Podává tak neotřelý pohled na studovanou problematiku, třebaže poněkud deskriptivní. Ke studiu využívá jak charakteristik sledovaných v rámci demografické statistiky českou státní statistikou, tak údajů, které pro své potřeby zpracovává Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, tj. jak informace obsažené v Hlášení o narození tak ve Zprávě o rodičce a Zprávě o novorozenci.

Jednotlivé charakteristiky sleduje autorka prvoplánově sice na rodičkách, ale zároveň podává i rozbor skladby novorozenců - tedy nejen paritu matek ale také pořadí narozených dětí, strukturu matek podle rodinného stavu a vzdělání, ale také strukturu narozených dětí podle těchto charakteristik. Autorce se podařilo vystihnout změny ve skladbě matek a novorozenců, ke kterým v posledních dvaceti letech v ČR došlo v zásadě správně a dobře dokumentuje, jak se proměnila zvláště struktura rodících žen. Její práce svým způsobem také naznačuje, jak se mění požadavky na zdravotnické úkony (např. se zvyšuje podíl porodů provedených císařským řezem za snižujícího se podílu hospitalizovaných žen, roste podíl bezdětných respektive kvůli neplodnosti se léčících párů).

Tématu se autorka zhostila zdařile, zásadních chyb se v práci nedopouští, přesto mám k některým pasážím výhrady. Např. na straně 11 mám pochybnosti o posledním odstavci, kde autorka píše, že "počet narozených dětí ... nezahrnuje děti narozené při utajených porodech (vč. nalezených dětí) ..." Na straně 19 zase píše že kvocient kojenecké úmrtnosti ... se nazývá také mírou kojenecké úmrtnosti; ačkoli na straně 10 vysvětluje, že index Apgarové udávající zdravotní stav novorozence byl pojmenován po anestezioložce Virginii Apgarové, na str. 28 píše o Apgarového indexu. Za nevhodné považuji rovněž grafické vyjádření četností založených na pětiletých věkových skupinách ale graficky vyrovnaných jako by za jednoleté intervaly (grafy 5.1.2 s 5.1.3), a to i přesto, že jsou jinak výstižné (vhodnější by byly sloupcové diagramy, zvláště, když v práci nejsou uvedeny výchozí číselné hodnoty). V textu se občas zaměňují procenta a procentní body (např. na stranách 48 a 49, 72, 77). A nepovažuji za vhodné, že do shlukové analýzy vstupovaly bez bližšího vysvětlení kromě intenzitních ukazatelů jako proměnné také absolutní počet živě narozených a rozloha kraje. Za ne zrovna vhodné považuji ukončení celé práce "současnou typologií rodičky" (str. 91). V práci jsou výsledky prezentovány 70 grafy, dvěma obrázky a dvěma tabulkami; třebaže je tedy taková váha kladena právě na grafické zobrazení, zarazí, že u některých grafů chybí název, resp. je ho jen část (např. u č. 5.3.1, 5.5.1, 5.6.1, 5.7.1) nebo není z názvu zřetelné, jaká charakteristika je vlastně zobrazena (např. na grafech 5.5.1-3 na str. 49, 5.7.1-3 na str. 51; na str. 75 v grafu "Podíl živě narozených podle věku a bydliště matky v roce 2008 (%)" třídí narozené podle krajů vždy v rámci jedné věkové skupiny - součet 100 je za kraje, zatím co na straně 79 je v grafu 7.3.1 s typově stejným názvem "Podíl dětí živě narozených mimo manželství podle bydliště matek v letech 1987, 1999 a 2008 (%)" uveden tento podíl z úhrnu živě narozených vždy v daném kraji a daném roce (dopočet do 100 v příslušném kraji a příslušném roce není zachycen). Textová interpretace je sice vždy správná, ale absence zdrojových dat ke snazšímu či rychlejšímu pochopení grafu někdy citelně chybí.

Přes výhrady uvedené výše, které ale nejsou zásadního rázu, předložená práce nároky kladené na diplomové práce splňuje. Doporučuji práci Heleny Kaplanové „Biologické a sociální charakteristiky rodiček v České republice“ k obhajobě.